

*in de
etalage*



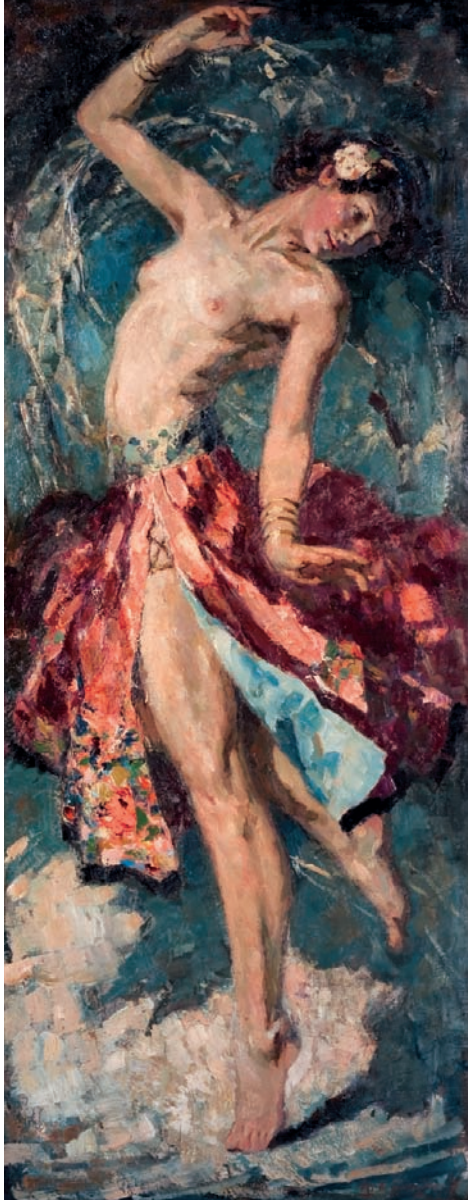
**Robert en François Graafland: vreemde eenden in de
collectie van het Stedelijk Museum Kampen?**

In de collectie van het Stedelijk Museum Kampen bevindt zich een schilderij van de hand van de Limburgse kunstenaar jonkheer R.A.A.J. Graafland (1875-1940). Het schilderij (40X65 cm) is een Gezicht op Kampen vanaf de overzijde van de rivier. De stijl is duidelijk impressionistisch.

Robert Graafland werd in Maastricht geboren en was afkomstig uit een van oorsprong Amsterdams adellijk geslacht dat zich door huwelijk in het midden van de 19de eeuw in het oerkatholieke zuiden wortelde. Na een opleiding aan de Amsterdamse Rijksacademie voor Beeldende Kunsten, waar hij onder andere les kreeg van Auguste Allebé - tevens leermeester van Jan Voerman en Willem Bastiaan Tholen - keerde Robert terug naar Maastricht. Hier werd hij leraar aan het pasopgerichte Stadstekeninstituut. Bedoeld om jongeren vaktechnisch te leren tekenen, leidde Graaflands invloed al snel tot artistieke vernieuwing. Graafland schiep in zijn eentje een cultureel klimaat en zorgde voor artistieke vorming.

Robert Graafland kan gezien worden als een romantisch impressionist, maar dan wel met een vleugje symboliek. Uit zijn werk blijkt dat het Nederlandse impressionisme niet alleen Amsterdams of Haags is, maar ook een zuidelijke component heeft, die meer naar het Belgisch/Franse impressionisme neigt dan naar het nuchtere, sobere Hollandse impressionisme. Zijn beste werken dateren uit de periode 1900-1915. In de jaren twintig is hij zwaar depressief en schildert Graafland bijna niet. Pas in de jaren dertig neemt Graafland zijn loopbaan als kunstenaar weer op. De schilderijen uit die tijd zijn echter vaak futloos, hoewel daar gelukkig uitzonderingen op zijn. Begin 1940 wordt Robert Graafland ernstig ziek en in april overlijdt hij. In Limburg blijft Robert Graafland een bekend en geliefd kunstenaar, terwijl hij in de rest van Nederland meer en meer vergeten raakt(e). Zo ook in Kampen. Vroeg of laat moest het echter de nieuwsgierigheid wekken, waarom nu een kunstenaar uit Maastricht Kampen als onderwerp voor een schilderij koos.

Een tipje van de sluier werd al opgelicht door de aanwezigheid van nog twee schilderijen van Graafland in de collectie. Alleen betreft het hier geen werken van Robert Graafland, maar van François. Eveneens twee fraaie impressionistisch geschilderde gezichten op Kampen. F.J.J.A. Graafland (1879-1939), bleek van 1914 tot 1924 in Kampen en omgeving gewoond te hebben. Een Maastrichtse jonkheer gedurende tien jaar in de omgeving van Kampen! De enig denkbare link bleek de juiste: het militair garnizoen. Van 1914 tot 1924 was François verbonden aan het garnizoen in Kampen.



Danseres.

Robert Graafland, 1939, olieverf op doek, 149X59 cm.
(Collectie: Museum Spaans Gouvernement - Maastricht.)

Eerst als eerste luitenant en vanaf 1917 als gepensioneerd luitenant in de functie van burgerleraar Aardrijkskunde bij de cursuscompagnie van het Instructie-Bataljon.

Heeft Robert gedurende deze periode zijn broer in Kampen bezocht en hebben zij gezamenlijk aan de overzijde van de IJssel staan schilderen?

Nog aardiger wordt het als we de *Kamper Courant* van 19 september 1922 erop na slaan. De chef van het militair hospitaal in Kampen (de latere muziekschool op de hoek Kalverhekkeweg/Vloeddijk), dokter Gelinck, nam afscheid. Niet alleen het personeel, maar ook de patiënten eerden dokter Gelinck en deze laatsten verrasten hem met 'een dier smakelijke pastels van jonkheer Graafland: het kijkje van de overzijde op de IJsselbrug en op de in den toren der Katholieke kerk eindigende silhouet van de stad'. Het betreft hier het schilderij van Robert Graafland dat zich in de museale collectie bevindt. Is François bij deze schenking betrokken geweest? Weten doen we het niet, maar vermoeden doen we het wel. In 1978 werd het schilderij aangekocht door het museum en wel van een zekere meneer H.M. Gelinck uit Amsterdam. Ongetwijfeld een nazaat van de chef van het militair hospitaal in Kampen, maar één die duidelijk geen binding met Kampen meer had.

De drie werken leidden op menige expositie tot enthousiaste geluiden van het publiek, waardoor medio 2003 het idee opkwam eens een expositie aan beide Graaflands te wijden. Dit werd in 2005 gerealiseerd. Hoofdmoot van de expositie vormde het werk van Robert Graafland, maar de minder talrijke schilderijen van François mochten er evengoed zijn. Had François zich net als zijn broer voor de volle honderd procent op de schilderkunst toegelegd, dan hadden we ongetwijfeld veel meer van hem vernomen dan nu het geval is. In eerste instantie waren er van François zes werken beschikbaar voor de expositie (twee uit de collectie van het Stedelijk Museum Kampen, één uit de collectie van het Frans Walkate Archief en drie uit de collectie van het Stedelijk Museum Zwolle). Op de valreep werd daar nog een werk aan toegevoegd. Het museum slaagde erin via een kunsthandelaar in Maastricht op 31 december 2004 nog een werk aan te schaffen van François. Weliswaar is het geen gezicht op Kampen, maar het is dusdanig fraai en bovendien uit de nadagen van de amateur-kunstenaar die toch gedurende tien jaar in Kampen en omgeving gewoond en gewerkt heeft, dat het alleszins een aanwinst voor de collectie Kampen is.

René van Mierlo